

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет дошкільної і початкової освіти
імені Валентини Волошиної
Кафедра початкової освіти**

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**«Реалізація принципу педагогічного партнерства
в умовах НУШ»**

Студентки II курсу, МА ПДЗ групи
Освітньої програми: Початкова освіта. Дошкільна освіта
Спеціальності: 013 Початкова освіта
Галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти: магістр
Гірчук Анни Анатоліївни
Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент Г. Г. Кіт

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА.....	10
1.1. Сутність та зміст поняття «педагогіка партнерства».....	10
1.2. Педагогічне партнерство як один із принципів НУШ.....	15
1.3. Місце сімейного виховання у формуванні особистості дитини.....	21
1.4. Педагогічні основи співпраці батьків та вчителя в освітньому процесі..	28
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ НУШ.....	36
2.1. Актуальні форми співпраці сім'ї та школи.....	36
2.2. Стан використання педагогами НУШ сучасних форм взаємодії сім'ї та школи.....	43
2.3. Функції вчителя та учня та організація їхньої співпраці.....	47
2.4. Формування педагогічної культури батьків як пріоритетний напрям співпраці сім'ї та школи.....	67
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	81
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність. Сьогодні перед загальною середньою освітою стоять великі виклики, відповідь на які – запровадження концепції Нової української школи. Одним із її принципів є дитиноцентризм, що передбачає розкриття унікальності, талантів і здібностей кожного учня. Успішна реалізація цього принципу полягає, зокрема, у використанні педагогіки партнерства.

Про партнерство у освітньому процесі пише і Василь Сухомлинський: «Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло» [45].

Від сформованості компетенцій залежить успішна самореалізація молоді людини. Це завдання і є новим змістом освіти.

Відповідно до Ст. 52 Закону України «Про освіту» визначено, що учасниками освітнього процесу України є: здобувачі освіти (тобто учні, студенти, слухачі, аудиторія); працівники освіти, педагоги та науковці; батьки учнів тощо [26].

В умовах соціально-економічних перетворень, які відбуваються в суспільстві, в системі освіти, на передній план виступають проблеми реалізації принципу педагогічного партнерства родини і школи, як засіб виховання підростаючого покоління. У всі часи співпраця сім'ї та школи вважалася пріоритетом у вихованні. Але через сучасну ситуацію в країні багатьох батьків турбує, перш за все, матеріальне і фінансове, безпекове

благополуччя сім'ї, проблема виховання дітей йде на другий план. І все частіше батьки перекладають цю місію на педагогів школи.

Виховання дитини починається в сім'ї, і якщо батьки не дотримуються загальнолюдських, моральних, культурних цінностей, не взаємодіють зі школою в вирішенні завдань виховання та навчання, то розвиток особистості дитини не може бути всебічним і ефективним. Підвищення мотивації сучасної сім'ї до здійснення виховання дітей вимагає від педагогічної науки і практики розробки науково методичного забезпечення взаємодії загальноосвітньої організації та сім'ї, а також психолого-педагогічного супроводу сім'ї в вирішенні завдань.

Одним з головних завдань Державного стандарту початкової освіти є забезпечення психолого-педагогічної підтримки сім'ї та підвищення компетентності батьків в питаннях виховання і освіти, охорони і зміцнення здоров'я дітей [23].

Аналіз сучасного стану роботи закладів освіти в напрямку виховання підростаючого покоління показав, що існуючий формально-адміністративний підхід закладу освіти до організації співпраці з сім'єю, недостатнє володіння педагогами змістом, формами і методами взаємодії з батьками, не сприяють забезпеченню результативності навчально-виховного процесу.

Проблема взаємодії сім'ї і школи завжди була в центрі уваги як видатних діячів XVI-XVII ст. Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, так і педагогів нашого часу К. Д. Ушинський (практика підготовки матерів та виховання дітей у сім'ї, підготовка вчителів для організації якісного освітнього процесу), А. С. Макаренко (наголошував на тому, що виховання дітей у кожній сім'ї стоїть на першому місці), В. О. Сухомлинський (окреслив шляхи, методи і форми взаємодії школи і сім'ї). На необхідність організації співпраці сім'ї та школи з метою виховання дітей вказують багато дослідників: педагоги (класики К. Д. Ушинський, А. С. Макаренко, Ш. А. Амонашвілі, В. О. Сухомлинський, В. Ф. Шаталов, М. Г. Стельмахович, та сучасники В. П. Кравець, В. Г. Кузь, Г. Й. Шевчук, Л. М. Прокопів та ін.),

психологи (Л. С. Виготський, П. П. Блонський, А. І. Захаров, зокрема, сучасні В. В. Столін, С. Д. Максименко та ін).

Проаналізувавши ситуацію, що склалася в сучасних освітніх організаціях, були виявлені наступні протиріччя:

- між необхідністю організації системи взаємодії сім'ї і школи і недостатньою визначеністю та розробленістю педагогічних умов взаємодії з урахуванням вимог Державного стандарту початкової освіти;

- можливостями сім'ї у вихованні дітей і недостатньою роботою школи по реалізації потенціалу сім'ї у вихованні дітей в умовах загальноосвітнього закладу.

З вищевикладених протиріч впливає проблема дослідження, яка полягає у визначенні сучасних педагогічних умов взаємодії сім'ї і школи у навчанні та вихованні молодших школярів.

У психолого-педагогічній літературі проблемі взаємодії педагогів і батьків учнів молодшого шкільного віку приділяється недостатня увага, хоча саме в цьому періоді дитина вступає в нові міжособистісні відносини, активно включається в процес навчальної діяльності, тобто починається новий етап становлення особистості.

Вищеназвані протиріччя, недостатня розробленість проблеми взаємодії родини і школи у процесі освітньої роботи з учнями початкових класів, зумовили актуальність теми нашого дослідження: «Реалізація принципу педагогічного партнерства в умовах НУШ».

Об'єкт дослідження – партнерство сім'ї та школи.

Предмет дослідження – сучасні педагогічні умови взаємодії сім'ї і школи у процесі навчально-виховної роботи з учнями початкових класів.

Мета дослідження – дослідити та проаналізувати стан реалізації принципу педагогічного партнерства школи та сім'ї у процесі навчально-виховної роботи з учнями початкових класів в умовах НУШ.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що процес взаємодії сім'ї та школи буде ефективним при створенні наступних педагогічних умов:

- узгодженість цілей сім'ї та школи у навчанні та вихованні учнів;
- особистісно-орієнтований підхід до виховання з боку всіх учасників взаємодії (школи, батьків);
- підвищення педагогічної культури батьків у питаннях виховання дітей;
- організація спільної діяльності всіх учасників виховного процесу;
- налагодження інформаційного зв'язку між школою та сім'єю.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Визначити зміст поняття «педагогіка партнерства», як одного з принципів НУШ.
2. З'ясувати педагогічні основи та проаналізувати систему співпраці сім'ї та школи в освітньому процесі та її вплив на особистість дитини.
3. Виявити та науково обґрунтувати актуальні форми співпраці батьків, учнів та вчителів початкової школи, стан їх використання педагогами у своїй роботі.
4. Дослідити рівень педагогічної освіти батьків.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань використано комплекс **методів** наукового дослідження:

– *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, класифікація та узагальнення інформації з психологічної, педагогічної літератури та методичних джерел в аспекті досліджуваної проблеми; систематизація та узагальнення власного педагогічного досвіду, нормативних документів), які дали змогу сформулювати власний погляд на поставлену проблему;

– *емпіричні* (анкетування, бесіда, аналіз продуктів творчої діяльності учнів школи I ступеня, педагогічний експеримент) з метою визначення форм та методів взаємодії вчителя з батьками учнів та учнями, також визначення рівня педагогічної освіти батьків, від якої залежить особистісний розвиток

дитини та ефективність освітнього процесу, узагальнення результатів експериментального дослідження та забезпечення їх достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– уточнено сутність понять «педагогіка партнерства» (напрямок педагогіки, орієнтований на виховання та навчання учнів на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості) та «педагогічна взаємодія» (система взаємодії вчителя та учнів, що узгоджується з навчальним процесом і логічно продовжує роботу на уроках, проте може здійснюватись у позаурочний час як вчителем, так і батьками, з метою підвищення ефективності освітнього процесу);

– визначено та охарактеризовано рівні (низький, середній та високий) педагогічної освіти батьків у сучасних умовах життя;

– обґрунтовано актуальність використання активних форм і методів взаємодії вчителя з батьками молодших школярів.

Практична значимість: матеріали дипломної роботи можуть бути використані студентами при вивченні педагогічних дисциплін, а також у процесі проходження ними педагогічної практики у школі 1 ступеня.

Апробація. Попередні результати дослідження апробовано на:

- III Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи», 22 грудня 2020 року на базі Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (тема виступу: «Вплив способів взаємодії вчителя та учня в НУШ на становлення особистості молодшого школяра»);

- IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (Четверта школа технологій інклюзивної освіти), 10-11 грудня 2020 року на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського, м. Вінниця (виступ на тему: «Сімейні традиції у вихованні дітей з особливими потребами»);

- міжвузівській (заочній) науково-практичній конференції «Добробут здобувачів освіти та учителів в сучасних умовах освітнього простору та соціуму», 26 лютого 2021 року на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (тема виступу: «Способи забезпечення вчителем добробуту учня у школі»);

- Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (VIII школа методичного досвіду), 24-25 листопада 2020 року на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (тема виступу: «Роль мистецтва у формуванні батьками особистості дитини»);

- V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», 22-23 квітня 2021 року на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м.Вінниця (тема виступу: «Батьківські ринги» як форма творчої взаємодії педагога із сім'єю учнів початкової школи»);

- VI Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти», 6 липня 2022 року на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (тема виступу: «Формування педагогічної культури батьків як одне із найважливіших завдань вчителя початкових класів в умовах нової української школи»);

- Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (IX школа методичного досвіду), 22 листопада 2022 року у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, м.

Вінниця (тема виступу: «Арт-терапія як форма роботи з учнями початкової школи в умовах НУШ»);

та представлено у наступних публікаціях:

- Гірчук А. А. «Батьківські ринги» як форма творчої взаємодії педагога із сім'єю учнів початкової школи. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О. А. Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної та початкової освіти. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 164-167 (див. Додаток 3).

- Гірчук А.А. Формування педагогічної культури батьків як одне із найважливіших завдань вчителя початкових класів в умовах Нової української школи. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 6-7 липня 2022 р.)* / за ред. Н.О. Пахальчук; О.П. Демченко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля, 2022. Вип. 11. С. 180-183. (див. Додаток 3).

База дослідження. Комунальний заклад «Погребищенський ліцей №2 Погребищенської міської ради Вінницького району Вінницької області».

Структура і обсяг дипломної роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел – 89, додатків – 10.

ВИСНОВКИ

Проблемою сімейного виховання цікавляться вже не одне століття. Її досліджували видатні діячі як XVI-XVII ст. (Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці), так і педагоги нашого часу (К. Д. Ушинський, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський). Також, важливість даної проблеми підкреслювали такі психологи, як Л. С. Виготський, П. П. Блонський, В. В. Столін, С. Д. Максименко тощо.

На даний час спостерігається підвищений інтерес педагогічної науки до становлення особистості, який вносить корективи в практику навчання і виховання. Особливо актуальними стають гуманістичні, особистісні підходи в освітньому процесі. Взаємодія між вчителем та батьками учнів стала надзвичайно актуальною, так як більшість шкіл перейшли до роботи за технологією Нової української школи, яка започаткована саме тому, що у ній дитина розвивається різнобічно та є об'єктом освітнього процесу. У НУШ на першому місці стоїть принцип «дитиноцентризму», який передбачає досить частий діалог з родиною кожного учня.

Сучасні тенденції вимагають зміни в методах, формах і засобах навчання різним видам пізнавальної діяльності. Вчитель НУШ, використовує, також, різноманітні форми та методи взаємодії з батьками, проводить майже щоденну роботу з підвищення їх педагогічної освіти. Саме

рівень педагогічної освіти батьків є важливою складовою якісного виховного процесу у сім'ї, а отже і у школі, так як дитина приходить у клас вже з зачатками виховання, а вчитель лише закріплює правильну поведінку та звички. І якісно це відбувається лише тоді, коли даний процес є двостороннім: те, що дитина бачить і вивчає на уроках у школі має закріплюватись вдома.

Дослідження проведено на базі Погребищенського ліцею №2.

Педагогічний колектив закладу освіти вважає, що посилення виховної функції освітнього закладу обумовлює необхідність вдосконалення форм і способів взаємодії школи та сім'ї, педагогів і батьків. Саме тому пріоритетним завданням є посилення взаємодії з сім'єю. На практиці застосовуються найбільш раціональні її форми: загальні і класні збори батьків, колективні та індивідуальні консультації, бесіди, лекції; вводяться нові форми, такі як «батьківські ринги», «батьківські перегони та змагання», тощо.

Школа намагається залучати батьків до участі в організації навчально-виховного процесу: виступи перед батьками, підготовка і участь в проведенні позакласної та позашкільної роботи, господарська допомога. Індивідуальна робота з батьками та іншими дорослими членами сім'ї учня складна і різноманітна.

Саме тому, спільна робота вчителів і батьків – це партнерська діяльність спрямована на гуманізацію виховного середовища, вироблення загальної стратегії діяльності школи і сім'ї, визначення програм спільної роботи, вдосконалення педагогічної майстерності, культури батьків і педагогів, в освоєнні нових принципів життєдіяльності і розвитку нових форм суспільного життя. Головний принцип такої діяльності – глибока повага і віра в особистість.

Головна умова взаємодії школи та сім'ї – повне уявлення про функції і зміст діяльності один одного. Щоб ці суб'єкти могли розуміти один одного і представляти образ виховних можливостей один одного, могли

встановлювати реальні дії взаємодопомоги, віддавати собі звіт, навіщо це робиться і чітко уявляти завдання виховання, засоби і кінцевий результат.

При побудові взаємодії сім'ї і школи повинні враховувати певні проблеми: виховання в сім'ї однієї дитини, специфіка впливу неповної сім'ї на дитину; дефіцит спілкування батьків з дітьми у зв'язку з великою зайнятістю батьків.

В процесі взаємодії не тільки педагоги повинні вказувати батькам на недоліки в методах і змісті сімейного виховання, а й батьки педагогам, – на аналогічні «збої» в роботі школи. Однак взаємна критика повинна бути обґрунтованою і конструктивною.

Вся робота школи з сім'єю ділиться на дві основні форми: традиційні та нетрадиційні, що мають у собі колективні і індивідуальні.

До колективних форм відносяться: педагогічний лекторій, педагогічний всеобуч, науково-практична конференція, батьківський день, класні батьківські збори.

Серед індивідуальних форм найбільш поширеною є педагогічна консультація. На даний час усі вище зазначені заходи проводяться у дистанційній формі, у зв'язку з пандемією.

З метою аналізу взаємодії педагогів з батьками учнів початкових класів було проведено дослідження на базі Погребищенського ліцею №2, в якому взяли участь учні 3-Б класу, 16 батьків класу та 6 педагогів початкової школи, що працюють безпосередньо у НУШ (з 1 по 3 класи).

Дану дослідницьку роботу почали з вивчення пріоритетних для вчителів форм та методів взаємодії з батьками. Також, до анкетування вчителів було проведено спостереження, вивчення педагогічної документації та педагогічного досвіду. Проведене спостереження дало змогу порівняти результати побаченого з вказаним вибором у анкетах та отриманої інформації у результаті аналізу педагогічної документації та педагогічного досвіду. Також, проведено проєктивну методику «Малюнок сім'ї» серед учнів 3-Б класу (аналіз малюнків проведено поверхнево, до уваги взято лише

потрібні критерії для педагогічного аналізу ситуації в сім'ї), анкетування та заповнення опитувальника дитяче-батьківських відносин батьками – це допомогло дізнатись рівень педагогічної освіти батьків та зробити наступні висновки.

З'ясовано, що вчителям важко звикнути до нововведень, які існують на даний час у НУШ, для них пріоритетним є використання традиційних форм та методів взаємодії з батьками молодших школярів, що не є результативним. Також, визначено, що рівень педагогічної освіти батьків є середнім, а також значна частина батьків з низьким рівнем педагогічної освіти. Як результат, така ситуація призводить до проблем зі взаємозв'язком вчитель-учень, учень-батьки та навпаки. У сім'ях, де батьки мають низький рівень педагогічної освіти діти в більшості мають низький рівень знань та неналежне виховання.

Виходячи з результатів дослідження, з'являється необхідність навчання конструктивним способам спілкування всіх учасників педагогічної взаємодії, підвищення рівня психолого-педагогічних знань батьків у питаннях навчання та виховання молодших школярів.

Отже, за результатами дослідження, можемо рекомендувати вчителям:

1. Урізноманітнювати, підбирати та застосовувати нові форми та методи взаємодії з батьками, звертаючи увагу на ситуацію та наявні можливості.
2. При потребі використовувати інноваційні технології (електронну пошту, відеоконференції, тощо). Варто враховувати епідеміологічну ситуацію, уникаючи ризиків передачі збудників захворювання один одному та те, що країна знаходиться у стані війни – це ускладнює організацію освітнього процесу.
3. Частіше звертатись до активних форм взаємодії з батьками (дискусії, тренінги, інтерактивні ігри, тематичні акції, тощо).
4. Вивчати передовий педагогічний досвід вчителів шкіл свого міста, області, країни, світу.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів піднятої проблеми. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні питань професійної підготовки вчителя початкових класів до реалізації педагогіки партнерства в умовах НУШ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аметова Є. Р. Про значення сім'ї у формуванні вільної особистості дитини. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 2. С. 36-84
2. Андреас Шлейхер. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / пер. з англ. Ганна Лелів. Львів: Літопис, 2018. 296 с.
3. Андреева В. М. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / Андреева В. М., Грирораш В. В. Х.: Видавнична група «Основа», 2009. 352 с.
4. Бех І. Д. Проблема методів виховання у сучасній школі. *Педагогіка і психологія*. 1996. №4. С. 136-140.
5. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології. *Педагогіка і психологія*. 1999. №3. С. 5–14.
6. Бондар Л. С. Питання співдружності школи і сім'ї у творчій спадщині В. О. Сухомлинського та О. А. Захаренка. *Педагогіка і психологія*. 2010. № 2. С. 79-87.
7. Бровчак Л.С. Педагогічне спілкування як умова реалізації організаторських здібностей учителя. Наукові записки Вінницького

державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. Випуск 37/ Редкол.: В.І.Шахов та ін. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2012. С. 55-58.

8. Василенко Н. В. Авторська школа О.Захаренка: реалії сьогодення. *Відродження : науково-методичний вісник*. 2007. Вип. 4. С. 109-111.

9. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків. Т. 1: авт. передм. О. Гентош. Львів: Камула, 2006. 276 с.

10. Виноградов, С. Технологія розуміння і система навчання В.Ф.Шаталова. *Відкритий урок. Плянди*. 2007. № 2-3. С. 23-27.

11. Виноградова Т. В. Батьківські збори. Х.: Вид. група «Основа», 2006. 237 с.

12. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич: Коло, 2006. 326 с.

13. Водолазька, Т. В. Учителі як творці освітнього середовища Нової української школи. *Управління школою*. 2019. № 1/3. С. 73–77.

14. Гильбух Ю. З., Верещак Е. П. Психологія трудової виховання школярів. Київ: Рад. шк, 1987. 364 с.

15. Гірчук А. А. «Батьківські ринги», як форма творчої взаємодії педагога із сім'єю учнів початкової школи: зб. матеріалів V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.) / наук. ред. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2021. Вип. 10. С. 164-167.

16. Гірчук А. А. Формування педагогічної культури батьків як одне із найважливіших завдань вчителя початкових класів в умовах нової української школи: зб. матеріалів V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., (Вінниця, 6-7 липня 2022 р.) / наук. ред. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2022. Вип. 11. С. 180-183.

17. Голюк О. А., Пахальчук Н. О. Особливості педагогічної взаємодії між учителем і учнями в сучасній початковій школі. *Нова*

українська школа в умовах викликів сучасності: зб. тез доповідей. 2019. С. 14.

18. Гузь О. Психологічні основи педагогіки співробітництва. *Початкова школа*. 2012. № 4. С. 50-51.

19. Дворук О. І. Процес виховання очима дитини. *Педагогіка та конкретні методики*. Черкаси: «Родзинка», 2006. № 11. С. 19.

20. Демченко О., Голюк О. Педагоги й батьки як партнери створення культурно-освітнього простору для розвитку обдарованості дітей. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2020. Збірник 2 (25). С. 22-29.

21. Демченко Е., Кит Г., Голюк О., Родюк Н. Развитие субъектности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми. *Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, May 25th-26th, 2018. – Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2018. P. 507-519.*

22. Дербеньова А. Г. Довідник педагога-початківця. Х.: Видавнича група «Основа», 2010. 160 с.

23. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartupochatkovoyi-osviti>

24. Добриніна С.В. Досвід роботи класних керівників з проведення класних виховних годин і годин-спілкування. *Позакласний час*. №7. 2000. С. 62-65.

25. Загрева Л. І. Гуманна педагогіка Шалви Амонашвілі. *Відкритий урок*. 2010. № 11. С. 50-51.

26. Закон України «Про освіту»: від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

27. Захаренко О. А. Слово до нащадків. Київ.: СПД, 2006. 216 с.

28. Ілляшенко Т. А. Реформування початкової школи: як допомогти дітям із труднощами в навчанні: [у системі Нової української школи]. *Психолог*. 2018. № 23/24, грудень. С. 20–29.
29. Казьмірчук Н.С. Педагогіка партнерства як запорука ефективної підготовки майбутніх педагогів до впровадження європейського досвіду формування soft skills учнів початкової школи. Партнерство в освіті та соціальній роботі: сучасні виклики та перспективи : матеріали міжвузів. наук-практ конф. (Хмельницький, 22 лютого 2022 року). Мельницький:ПП «А.В.Царук», 2022. С.86-90.
30. Калениченко Н. В. Проблема родинного виховання в педагогічній спадщині К.Д.Ушинського. *Педагогічні ідеї К. Ушинського*. К, 1974. С. 143-155.
31. Калошин В. Ф. Методика В.Ф. Шаталова – успіх та радість у навчанні. *Управління школою*. 2008. Квітень (№ 11). С. 13-36.
32. Калошин В. Ф. Творче надбання В.Ф. Шаталова в освітню практику. *Управління школою*. 2007. № 32. С. 19-22.
33. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник. К.: Вища школа, 1997. 320 с.
34. Кіт Г.Г. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до співпраці з батьками. *Нова українська школа в умовах викликів сучасності: збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11 квітня 2019 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької*. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 195-198.
35. Кіт Г.Г. Побудова взаємин учителя та учнів в умовах школи I ступеня. *Етичний портрет педагога: історія та сучасність : матеріали круглого столу (Хмельницький, 27 лютого 2016 року) / Укл. Н.В.Казакова, Н.А.Сівак*. Хмельницький : ФОП «О.М.Казаков», 2016. – С. 50-52.
36. Кіт Г.Г. Суб'єктність учня як результат суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників педагогічного процесу у НУШ. *Партнерство в освіті та соціальній роботі : сучасні виклики та перспективи: матеріали міжвуз.*

наук.-практ. конф. (Хмельницький, 22 лют. 2022 р.). Хмельницький: ПП «А.В.Царук», 2022. С.96-98.

37. Кіт Г. Г., Тарасенко Г. С. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2008. 302 с.

38. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhenня_ua_mediaosviti_v_ukraini/

39. Концепція державної сімейної політики: Затв. постановою Верховної Ради України від 17 верес. 1999 р. № 1063. *Позакласний час*. 2004. Берез. (№ 5/6). С. 7-10.

40. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К., 2005. С. 608.

41. Коханова О. П. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. К.: Вид-во ПП Щербатих О. В. 2011. 104 с.

42. Кравець В. П. *Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва* : навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Тернопіль, 1996. 436 с.

43. Кравець В. Ф. Зарубіжний досвід гендерної освіти та виховання. Гендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 27-29 квіт. 2011 р. / редкол.: В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. Тернопіль, 2011. С. 18 – 21.

44. Кравченко Т. Сімейне виховання та його технології: студії: родинна педагогіка. *Учитель*. 2000. № 1-3. С. 17-21.

45. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>

46. Лазаренко Н.І, Коровій Д.М. Змішане навчання в закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у*

підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2022. Вип 63. С.164-171.

47. Любар О. О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки : навч. посібник. К. : Знання, 2003. 450 с.

48. Любчак Л., Демченко О., Комарівська Н. Партнерство учителя початкової школи з батьками в організації дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. пр. – Вип. – Київ-Вінниця, 2022. С.117-126.
<https://vspu.net/sit/index.php/sit/issue/view/190>

49. Любчак Л.В., Дабіжа Л.П. Підготовка майбутнього педагога до реалізації принципів педагогіки партнерства /Development trends in pedagogical and psychological sciences: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / edited by authors. – 1st ed. – Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2018. – p.539-560.

50. Ляшенко О. На шляху до Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 3/4. С. 8–10.

51. Матюша І. К. Гуманізація виховання і навчання в загальноосвітній школі. К.: Вища школа, 1995. 417 с.

52. Мостова Т. Унепокорений Шаталов. *Рідна школа*. 2008. № 1-2. С. 67-69.

53. Назаренко Г. І. Демократичні засади становлення Нової української школи. *Рідна школа*. 2017. № 7/8. С. 11–16.

54. Невмержицький О. В. Співпраця з батьками. К.: Гнозис, 2005. 266 с.

55. Нісімчук А. С, Падалка О. С, Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник. К.: Просвіта, 2015. С. 15-16.

56. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навчально-методичний посібник. URL:

<https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalnometodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/Metod-Babko.pdf>

57. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja: navchalno-metodychnyj posibnyk / za red. N. M. Bibik. Kyiv : Litera LTD, 2019. 208 s.
58. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 47–53.
59. Оніщенко І. В. Нова українська школа – новий зміст освіти: тренінг. *Початкове навчання та виховання*. 2018. № 22/24. С. 24–27.
60. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. Х.: Видавництво «Точка», 2007. 192 с.
61. Орлова Н. Соціально-педагогічні умови формування духовних цінностей учнів у творчій спадщині О.Захаренка. *Рідна школа*. 2005. № 12. С. 56-58.
62. Паламарчук В. Ф., Барановська О. В. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 60–66.
63. Пащенко Л. М. Педагогіка сімейного виховання: підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 376 с.
64. Педагогічна майстерність. І. А. Зязюн та ін. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Вища школа, 2004. 422 с.
65. Педагогічні задачі і завдання для батьків / за ред. В.Г. Постоного. К.: Радянська школа, 1989. 189 с.
66. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. Х.: Вид. група «Основа», 2010. 360 с.
67. Побірченко Н. Авторська школа академіка Олександра Антоновича Захаренка. *Виховна робота в школі*. 2007. Вересень (№ 9). С. 50-55.
68. Психологічна безпека освітнього середовища: Вісник психологічної служби Київщини. Випуск 9 / за ред. Т. Л. Панченко. Біла Церква: КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», 2016. 228 с.

69. Рацул А. Педагогічні умови родинно-сімейного виховання дітей. *Рідна школа*. 2007. № 4. С. 53-56.
70. Резніченко І. Педагогічне партнерство сім'ї і школи в умовах НУШ. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2018. Вип. 59. С. 279-285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2018_59_35.
71. Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 1/2. С. 3-7.
72. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. 2-е вид., доп. К. : Академвидав, 2011. 384 с.
73. Северина Л. Особливості розвитку і виховання дитини у 6 років. Харків : Торсінг, 2003. 64 с.
74. Сергаєва І.І. Робота за батьками в початкових класах: автореферат вчителя-методиста. Богданівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2 Знам'янської районної ради Кіровоградської області. Богданівка, 2013. 24 с.
75. Сесик О. О. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули нової школи. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2017. № 6. С. 5–7.
76. Страшний В. О. Взаємодія школи і сім'ї. *Школа і родина*. 2001. № 7. С. 56.
77. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. К.: Радянська школа, 1968. 268 с.
78. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 5. 640 с.
79. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори у 5 т. Т. 3. К.: Радянська школа, 1981. С. 119-188.
80. Українець Л. Б. Упровадження принципів гуманної педагогіки Ш. О. Амонашвілі у навчально-виховний процес. *Початкове навчання та виховання*. 2010. Грудень (№ 36). С. 6-10.
81. Ушинський К. Твори: У 6 т. К.: Рад. школа, 1952–1955.

82. Федяєва В. Л. Сімейне виховання в історичній ретроспективі (друга половина ХІХ – ХХ століття): монографія. Херсон : РІПО, 2010. 348 с.
83. Цуркан Л. Форми роботи з батьками. *Директор школи*. 2010. №5. С. 56-59.
84. Щербакова К. У сім'ї росте дитина: родина і становлення особистості. К. : Неопалима купина, 2006. 238 с.
85. Яланська С. П., Пільгук Т. С. Психологія розвитку педагогічної творчості: Навчальний посібник. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2015. 138 с.
86. Ялузька Л. Мирослав Стельмахович і сучасність. Збірник матеріалів на допомогу педагогам та батькам. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2012. 52 с.
87. Andreas Schleicher. The best classroom in the world: how to create a 21st century education system. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/education/world-class/education-through-the-eyes-of-a-scientist_9789264300002-1-en#page1
88. Liubchak L., Demchenko O., Kit H. FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR WORKING WITH FAMILY ON ESTABLISHING HUMANE RELATIONSHIPS BETWEEN PARENTS AND CHILDREN. *New challenges in the development of future specialists* : collective monograph. Universitatea Dunarea de Jos Galați, Romania. 2021. pp.229-243.
89. Kruty K., Zdanevych L., Demchenko O., Demianenko O. PREPARATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS TO THE IMPLEMENTATION OF «ANJI PLAY» EDUCATIONAL PRACTICE IN THE TRAINING PROCESS DURING REFLECTION WORKSHOPS. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування. Колективна монографія / за ред. В.М.Чайки, О.І.Янкович. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. С. 209-228.
90. Galina Kit. Kształtowanie kultury pedagogicznej rodziców jako priorytet współpracy rodziny i szkoły na Ukrainie // *Rodzina współczesna: portret*

interdyscyplinarny / pod redakcją naukową Grażyny Szabelskiej, Galiny Tarasenko. – Bydgoszcz: Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, 2014, S.463-475.

91. Parent Involvement: A Survey of Teacher Practices. URL: https://www.researchgate.net/publication/249134215_Parent_Involvement_A_Survey_of_Teacher_Practices

92. Partnership pedagogy: practical experience of the EU countries and issues of implementation in Ukraine URL: https://www.researchgate.net/publication/353186216_Partnership_pedagogy_practical_experience_of_the_EU_countries_and_issues_of_implementation_in_Ukraine